אמר ליה בעאי לאותובך ערל הזאה ואזמל סדין בציצית וכבשי עצרת ושופר ולולב השתא דשנית לן שב ואל תעשה לא מיעקר הוא כולהו נמי שב ואל תעשה נינהו ת"ש [1]אליו תשמעון [א]אפילו אומר לך עבור על אחת מכל מצות שבתורה כגון אליהו בהר הכרמל הכל לפי שעה שמע לו שאני התם דכתיב אליו תשמעון וליגמר מיניה מיגדר מילתא שאני: ת"ש א)בטלו מבוטל דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו יכול לא לבטלו ולא להוסיף על תנאו [ב]א"כ מה כח ב"ד יפה והא הכא ב)דמדאורייתא בטל גט ומשום מה כח בית דין קא שרינן אשת איש לעלמא מאן דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ג)ואפקעינהו רבנן לקידושין א"ל רבינא לרב אשי התינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות ת"ש א"ר אלעזר בן יעקב ד)[ג]שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה ומעשה באדם אחד שרכב על סוס בשבת בימי יונים והביאוהו לב"ד וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך ושוב מעשה באדם אחד שהטיח באשתו תחת התאנה והביאוהו לבית דין והלקוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך מיגדר מילתא שאני: ולא זה וזה מטמאין לה: מנלן דכתיב [2]כי אם לשארו הקרוב אליו ואמר מר ה)שארו זו אשתו וכתיב [3]לא יטמא בעל בעמיו להחלו יש בעל שמיטמא ויש בעל שאין מיטמא הא כיצד מיטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מיטמא לאשתו פסולה: ולא זה וזה זכאין במציאתה וכו': טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי ליה איבה הכא תיהוי ליה איבה ואיבה: ובמעשה ידיה: טעמא מאי אמרי רבנן מעשה ידיה לבעלה משום דקאכלה מזוני הכא כיון דמזוני לית לה מעשה ידיה לאו דידיה: ולא מיפר נדריה: טעמא מאי אמר רחמנא ו)בעל מיפר כדי שלא תתגנה הכא תתגנה ותתגנה: היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה וכו':

פשיטא

אמר ליה. רב חסדא ז) לרבה: **בעאי לאותובך ערל והזאה וכו'.** דכל הני עוקרין בית דין דבר מן התורה: **ערל.** דאמר בפסחים (דף צב.) הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר וגר שנתגייר ערב הפסח אין שוחטין עליו ואמר בגמרא טעמא דבית הלל גזירה שמא יטמא לשנה הבאה כו' בפרק האשה ח). אלמא משום גזירה דרבנן מבטלינן ליה מפסח: **הזאה.** שבות ולית עלה בשבת אלא איסורא דרבנן ועומדת בפני הפסח ומבטלתו דאמרי' ט) הזאה שבות ואינה דוחה שבת: **ואזמל.** לגבי מילה אמור רבנן (שבת דף קל:) אין מביאין אותו דרך גגות וקרפיפות והולאה דידהו מדרבנן ומיעקרא מילה בזמנה: **וסדין בציצית.** דמדאורייתא שרי דכתיב (דברים כב) לא תלבש שעטנז אבל גדילים תעשה לך וגזור רבנן משום כסות לילה שפטור מן הציצית והוי כלאים שלא במקום מצוה במסכת מנחות בהתכלת (דף מ.): **וכבשי עצרת.** לא קבלתי מרבותי ומ"מ כך נראה בעיני וכשר הדבר ששנו בתוספתא י) ומייתי לה במסכת ביצה בגמרא פרק שני (דף כ:) כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הדם יזרק והבשר יאכל דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה והרי הן כשלמים דעלמא ואם היתה שבת שחלה עצרת בשבת וניתנה שבת לדחות אבל לשמן וטעה זה ושגג בשלא לשמן לא יזרוק ואם זרק הורצה כו'. והא הכא דזריקה בשבת שבות בעלמא הוא כדשנינן התם שאני שבות דשבת כו' וקתני לא יזרוק ועקרא שבות דרבנן ג' עשה דזריקת דם והקטרת אימורים ואכילת בשר אלא שב ואל תעשה שאני: **שופר ולולב.** מצות עשה ומבטלינן להו בשבת מדרבנן משום גזירה שמא יטלנו בידו כו' כ): **אליו תשמעון.** בנביא אמת כתיב: **כגון אליהו בהר הכרמל.** שהקריב בבמה ושעת איסור הבמות היתה ואיכא כרת דשחוטי חוץ וכרת דהעלאה: **מיגדר מילתא.** לעשות גדר ותקנה כי התם שהשיבן על ידי כן מעבודת כוכבים: **ביטלו.** בעל ששלח גט לאשתו וקדם ובא אצלה או ששלח לה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל ותנן (גיטין דף לג.) בראשונה היה עושה בית דין במקום אחר ומבטלו ולא היה מודיע לה התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהיו עושין כן מפני תקון העולם דזימנין דמבטל ולא ידעה ואינסבא ובניה ממזרים ועלה תני בטלו לגט לפני בית דין במקום אחר אחר תקנת רבן גמליאל מבוטל: **והא הכא דמדאורייתא מלי מבטל ליה.** עד דמטי לידה דכתיב (דברים כד) ונתן בידה ועד דמטי לידה לאו גיטא הוא: **מה כח ב"ד יפה.** שהתקינו שלא לעשות כן: **אדעתא דרבנן.** תולה בדעת חכמים דהא כדת משה וישראל קאמר: **ואפקעינהו רבנן.** על ידי גט זה לקידושין מינה ושוינהו למעות דקידושין מתנה למפרע דהפקר ב"ד הפקר: **התינח קדיש בכספא.** איכא למימר אפקעתא דשוינהו למעות מתנה: **קדיש בביאה.** מאי אפקעתא איכא למימר האי ביאה מאי שויוה: **א"ל.** כיון דבדעתא דרבנן תלה ורבנן אמור דכי יהיב לה גט כי האי תבטל ביאה דתיהוי בעילת זנות. ואית דאמרי תינח קדיש בכספא דקידושי כסף דרבנן קדיש בביאה דקידושין דמדאורייתא נינהו מאי איכא למימר וטעות גדול הוא בידם דקידושי כסף דאורייתא נינהו ומג"ש דקיחה קיחה משדה עפרון גמר לה במסכת קידושין (דף ב.) וג"ש בסיני נאמרה וכל י"ג מדות ואי קידושי כסף מדרבנן מי קטלינן נפשא עלייהו דבעל ארוסה בסקילה ועוד מאי שינויא דשני שויוה רבנן כו' הא קשיא ליה היכי מצו רבנן לאפקועי מידי דאורייתא ומשני ליה שויוה רבנן הא נמי אפקעתא היא: **שהיה רוכב על סוס.** ואלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין ע"ג בהמה (ביצה דף לו:): **וסקלוהו.** כמחלל שבת גמור: **צריכה לכך.** היתה עת פרצה ל) והיו פרוצין בעבירה: **שהטיח.** בעל: **כדי שלא תתגנה על בעלה.** כגון נדרי עינוי נפש שלא ארחץ שלא אתקשט:

פשיטא

כולהו נמי שב ואל תעשה הוא. וא"ת סדין בציצית היכי הוי שב ואל תעשה דכי מכסה בטלית דבת חיובא היא ואין בו ציצית הרי עובר בידים וי"ל דבשעת עיטוף אכתי לא מיחייב עד אחר שנתעטף דכסותך משמע שאתה מכוסה בה כבר ואשר תכסה בה אתא לדרשה אחרינא כדאמרינן במנחות (דף מא. ושם) ולאחר שנתעטף דמתחייב שב ואל תעשה הוא וא"ת בפרק מי שמתו (ברכות כ. ושם) מ) משמע כשהוא לבוש כלאים ואין פושטן לא חשיב שב ואל תעשה אלא עמוד ועשה ואר"י דשאני כלאים דעיקר האיסור בשעת לבישה שלבש באיסור אבל כאן לא מתחייב עד אחר שנתעטף כדפרישית ומיהו קשה מדמברכינן להתעטף בציצית משמע דבשעת העיטוף עביד מצוה ומלשון להתעטף מוכיחות נמי נ)[בה"ג] דקיימא לן בציצית דחובת גברא הוא ס):

וליגמר מיניה. וא"ת שאני התם דעל פי הדבור היה מתנבא לעבור והיכי נגמר מיניה לעבור משום תקנתא דרבנן שלא על פי הדבור ונראה דכיון דעל פי הדבור שרי משום צורך שעה הוא הדין שלא על פי הדבור שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה כדנפקא לן במגילה (דף ב:) מקראי וא"ת דאמר בפרק אלו הן הנחנקים (סנהדרין פט: ושם) היכא דמוחזק שאני דאי לא תימא הכי אברהם היכי שמע ליה יצחק בהר המוריה אליהו בהר הכרמל היכי סמכי עליה ועבדי שחוטי חוץ אלא היכא דמוחזק שאני ובאליהו למה לן משום דמוחזק הא משמע דאפילו בלא נביא שרי נמי לבית דין לעבור משום מיגדר מילתא ואר"י משום דאיתחזק בנביאות היו סומכים עליו במה שהיה מבטיח בירידת אש ושוחטים על הבטחתו קדשים בחוץ שבזכותו ותפלתו תרד אש מן השמים ויהיה מיגדר מילתא שיתקדש שמו של הקב"ה ברבים וע"י כך יחזרו ישראל למוטב: **כל** דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. פי' בפרק השולח (גיטין לג.) [וע"ע תוס' ב"ב מח:]:

טעמא מאי אמור רבנן מציאת האשה לבעלה משום דלא תיהוי ליה איבה. תימה דבריש מציאת האשה (כתובות סו. ושם) דאמרי מציאתה כהעדפה על ידי הדחק דמי משמע דמציאתה תחת מזונות כמו מעשה ידיה כיון דמדמי ליה להעדפה והכא משמע טעמא דמציאה משום איבה ומיהו מצינו למימר דמעשה ידיה משום איבה הן כדאמר בפרק אע"פ (שם נח:) קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה אבל קשיא כיון דמציאה ומעשה ידיה תרוייהו משום מזונות ואיבה מאי שנא דגבי מציאה קאמר טעמא משום איבה וגבי מעשה ידיה קאמר משום דקמתזנא הוה ליה למימר בתרוייהו חד טעמא: **היתה** בת ישראל נפסלה מן הכהונה פשיטא. וא"ת אמאי פשיטא והא בפרק ד' אחין (לעיל לה. ושם) איצטריך ליה למידק ממתניתין דאשת ישראל שנאנסה דפסולה מן הכהונה ואומר ר"י דהתם לא איצטריך למידק אלא משום שאף על פי שמותרת לבעלה אפי' הכי פסולה לכהונה אבל הכא כיון דאשמעינן מתני' דאסורה לבעלה מדרבנן דקתני תלא מזה ומזה פשיטא דפסולה נמי לכהונה כיון דמדרבנן נמי קרינן ביה ונטמאה:

אמר

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ט מהלכות יסודי התורה הל' ג:
לה ב מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף ס:
לו ג מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' ד ה סמג לאוין רמ טוש"ע ח"מ סימן ב:

◆

תורה אור השלם

1. נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמֹנִי יָקִים לְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן: דברים יח טו
2. כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וְלִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו: ויקרא כא ב
3. לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו לְהֵחַלּוֹ: ויקרא כא ד

◆

תוספות ישנים

כמו אליהו בהר הכרמל. וא"ת דלמא שאני התם [שהיה] על פי הדבור דכתיב (מלכים א יח לו) ובדברך כן עשיתי וי"ל מדקאמר הכל לפי שעה שמע לו משמע אפי' שלא במצות המקום דאי במצות המקום לעולם יש לשמוע לו וא"ת אמאי לא משני שאני אליהו דאיתחזק וי"ל מדקאמר אפילו אמר לך נביא עקור משמע דבכל נביא איירי וה"ה לחכמים: שויוהו רבנן לבעילתו בעילת זנות י"מ משום דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה (קדושין יב:) ולא נהירא דמ"מ לא עקרינן קדושין דאורייתא וא"ת א"כ יכולין ממזרים ליטהר שיתן לה גט ע"י שליח ויבטלנו שלא בפניו ונימא אפקעינהו רבנן לקדושי מיניה ונמלאת שלא היתה אשת איש כשזנתה וכן נמי קשה ליחוש שמא יחפה על בת אחותו [ונ"ל] דאה"נ היכא שאנו רואין שהוא מתכוין לא נפקיע הקדושין. עוי"ל מההיא דשמא יחפה על בת אחותו אין זה חיפוי כיון דמן הדין יכול לעשות כן וא"ת א"כ איך מצינו מיתה באשת איש הלא התראתה הוי התראת ספק דשמא יתן לה בעלה גט ע"י שליח ויבטלנו שלא בפניו ונמצא שלא היתה אשת איש מעולם. וי"ל כיון דהשתא ודאי קא עברה דהא אשת איש היא משום מעשה שיוכל לבא לא קרינן לה התראת ספק ובזה ניחא הא דאמרינן אמרו לו אל תשתה דלא הוי התראת ספק לפי שכל זמן שהוא לפנינו כמו שהוא עכשיו ודאי עבר: מאי טעמא אמור רבנן בעל מיפר. ותימה דהא אמרינן התם דהפרת נדרים דאורייתא וי"ל דה"פ מאי טעמא אמור רבנן בעל מיפר בנדרים שאין בהם עינוי נפש דאין מיפר מדאורייתא כי הני דאמרינן לעיל דמיפר משום דכל הנודרת על דעת בעלה נודרת משום שלא תתגנה והיינו כעין שפי' לעיל גבי כתובה א"נ י"ל אמור רבנן לאו דוקא:

מסורת הש"ס

א) גיטין לג., ב) [כתובות לט: קדושין מג.], ג) כתובות ג. ב"ב מח: לקמן קי. גיטין לג. עג., ד) סנהדרין מו., ה) לעיל כב:, ו) [עיין תוס' לעיל פט. ד"ה מ"ט], ז) [נ"ל לרבה], ח) [פסחים צב.], ט) [פסחים סו.], י) [מנחות פ"ה ה"א], כ) [ר"ה כט: סוכה מג:], ל) בס"א: השמד, מ) [עי' במכות כא:], נ) ס"א, ס) [וע"ע תוספות שבת כה: ד"ה סדין ותוספות מנחות מ. ד"ה סדין],

◆

מוסף רש"י

בטלו. לאחר תקנת ר"ג בפני ב"ד, מבוטל. דאע"ג דעבר אתקנתא בטל שליחותא (גיטין לג.). מאן דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. להיות קדושין חלין כדת משה וישראל שהנהיגו חכמי ישראל, והרי הם אמרו שיפקיעו כל קדושין בישראל על ידי גט כזה, הילכך פקעי שעל מנת כן קידשה (גיטין שם) או: כל המקדש אשה על דעת שהנהיגו חכמי ישראל בישראל הוא מקדשה, שיהיו קיימין קידושין לפי דברי חכמים ויהיו בטלים לפי דברי חכמים על ידי גיטין שהכשירו חכמים, ואפקעוה רבנן לקידושין כשיבא גט כזה אחריהם (כתובות ג.). **תינח דקדיש בכספא.** איכא למימר אפקעינהו לקידושין בגט דדבריהן ואמרו ליהוי מעות למפרע מתנה וממילא פקעו שהרי כשקידש על מנת כן קידש (גיטין לג. ובעי"ז כתובות שם, ולקמן קי.) או: דהפקר ב"ד הפקר גבי ממון וכאילו קידשה בגזל ובחמס דמיא דלא הוו קדושין (רשב"ם ב"ב מח:). **קדיש בביאה מאי איכא למימר.** דקיימא לן בקידושין (ד.) מכי יקח איש אשה ובעלה דאשה מתקדשת נמי בביאה, מאי אפקעתא איכא למימר בהא ביאה (גיטין לג.) בשלמא על ידי גט כשר אע"פ שהקידושין קיימים עד עכשיו, גזירת הכתוב הוא שהגט כורתו ומתיר איסורו מכאן ולהבא, אבל זה שאינו גט מן התורה ואתה מכשירו מפני דעתו של זה שקידשה על דעת חכמים ושביטלו על פי חכמים, צריך אתה לומר שמעיקרן לא יהו קידושין, ואי קדיש בביאה ואתה עוקר קידושין למפרע מה תהא על ביאתו (כתובות ג.). **שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות.** למפרע על ידי גט זה, דאפקעו שם קידושין מינה, ויש בהן כח לכך, שהרי כשקידש על מנהג חוק דתם קידש, כך אני מפרש בכל מקום מלבי, ומרבותי קבלתי כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, דקידושי כסף דרבנן, דלא כתיב בהדיא אלא גמרינן קיחה קיחה משדה עפרון, והיינו דקפריך תינח דקדיש בכספא, קדיש בביאה, דכתיב בהדיא כי יקח איש אשה ובעלה, מאי איכא למימר, היאך יכלו לעקור דבר מן התורה, ומשני שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות של כל מקדש בביאה, כדאמר התם (קדושין יב:) רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה משום פריצותא, ותשובות קשות יש בדבר, חדא דגזירה שוה גופה כתורה היא, שהרי לא למדו נסקלין אלא בגזירה שוה, ועוד שהוא בכרת מגזירה שוה למדנו, ונערה המאורסה נהרגת בקדושי כסף ואי דרבנן מי מיקטלי, ועוד דקמשני שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות היכי מצי לשוייה בעילת זנות, הא דאורייתא היא, וכי אמרינן רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה, קידושין מיהא לא בטלי, אלא הא והא דאורייתא, והא דאית ברבנן כח לבטל מפני שבשעת קידושין תלה בדעתם לקדש כדת שהנהיגו חכמים בישראל (גיטין לג. ובעי"ז כתובות ג. ורשב"ם ב"ב מח:). **שמעתי.** מרבותי, שב"ד מכין ועונשין. מותרין להיות מכין מלקות ועונשין עונש של מיתה שלא מן התורה, ולא לעבור על דברי תורה. שיתכוונו לעבור על ד"ת לבוד מלבד חיוב מיתה לשאינו חייב, **אלא** מפני צורך השעה, **לעשות סייג.** גדר (סנהדרין מו.). **לא מפני שראוי לכך.** דשבות בעלמא הוא מדרבנן, אלא שהשעה צריכה לכך. מפני שהיו פרוצים בעבירות, שהיו רואין לוחנן של ישראל שהיונים הם גוזרים עליהם גזירות והיו מצות בזויות בעיניהם (שם). **שהטיח באשתו.** בא עליה, תחת התאנה. מקום גלוי (שם).